ROCZNIKI POLSKIEGO TOWARZYSTWA MATEMATYCZNEGO
Seria II: WIADOMOŚCI MATEMATYCZNE V (1962)

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Sprawozdanie Zarządu Głównego z działalności Polskiego Towarzystwa Matematycznego za rok 1960

1. Dane dotyczące składu władz Towarzystwa

1) Zarząd Główny PTM: Prezes — Tadeusz Ważewski, wiceprezes — Roman Sikorski, skarbnik — Wiesław Sadowski, sekretarz — Jan Jaworowski do dnia 1. X. 1960 r., Tadeusz Iwiński od dnia 1. X. 1960 r., członkowie Zarządu Głównego: Wacław Pawelski — prezes Oddziału Gdańskiego, Antoni Wakulicz — prezes Oddziału Gliwickiego, Mirosław Krzyżański — prezes Oddziału Krakowskiego, Krzysztof Tatarkiewicz — prezes Oddziału Lubelskiego, Zygmunt Zahorski — prezes Oddziału Łódzkiego, Władysław Orlicz — prezes Oddziału Poznańskiego, Józef Meder — prezes Oddziału Szczecińskiego, Leon Jeśmanowicz — prezes Oddziału Toruńskiego, Wanda Szmielew — prezes Oddziału Warszawskiego, Czesław Ryll-Nardzewski — prezes Oddziału Wrocławskiego.

2) Komisja Rewizyjna: Adam Bielecki, Zygmunt Butlewski, Leon Jeśmanowicz.

W okresie sprawozdawczym odbyło się 1 Walne Zgromadzenie PTM, 2 posiedzenia Zarządu Głównego PTM, 4 posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego PTM i 1 posiedzenie Komisji Rewizyjnej.

2. Komitety i Komisje

Przy PTM działają następujące Komitety i Komisje:

1) Komitet Redakcyjny Roczników PTM:

Redaktor naczelny i redaktor Prac Matematycznych — Władysław Orlicz,

zastępca redaktora naczelnego i redaktor Wiadomości Matematycznych — Marceli Stark,

członkowie Komitetu Redakcyjnego Prac Matematycznych — Adam Bielecki, Witold Bogdanowicz, Stanisław Gołąb, Jerzy Górski, Stanisław Hartman, Julian Musielak (sekretarz), Zbigniew Semadeni, Krzysztof Tatarkiewicz,

członkowie Komitetu Redakcyjnego Wiadomości Matematycznych — Adam Bielecki, Jerzy Browkin (sekretarz), Ryszard Engelking, Andrzej Lelek, Stefan Paszkowski, Aleksander Pełczyński, Stefan Rolewicz.

2) Komisja do Spraw Szkolnictwa Średniego: Przewodniczący — Witold Janowski, członkowie — Delegaci Oddziałów.

3) Podkomisja do Spraw Reformy Programów i Metod Nauczania Matematyki: Przewodniczący — Witold Janowski, członkowie — Adam Bielecki, Stanisław Jaśkowski, Zofia Krygowska, Stefan Straszewicz.

4) Komisja Popularyzacji Matematyki: Przewodniczący — Leon Jeśmanowicz, członkowie — Jerzy Albrycht, Zdzisław Opial, Mirosław Mochnacki, Rościsław Rabczuk.

5) Komitet Główny Olimpiady Matematycznej: Przewodniczący — Stefan Straszewicz, kierownik — Edward Otto, członkowie — Mieczysław Czyżykowski, Andrzej Mąkowski, Mieczysław Okołowicz, Władysław Stojda, Olga Turska, sekretarz do dnia 1. IX. 1960 r. — Konstanty Fanti, od dnia 1. IX. 1960 r. — Henryk Adamczyk.

Przy Komitecie Głównym działa 7 Komitetów Okręgowych. Przewodniczący Komitetów Okręgowych Olimpiady Matematycznej: Kraków: Mirosław Krzyżański do dnia 1. IX. 1960 r., Jacek Szarski od dnia 1. IX. 1960 r., Lublin: Włodzimierz Urbański do dnia 1. IX. 1960 r., Adam Bielecki od dnia 1. IX. 1960 r., Łódź: Aniela Ehrenfeucht, Poznań: Wiktor Jankowski, Toruń: Leon Jeśmanowicz, Warszawa: Wacław Sierpiński, Wrocław: Jerzy Słupecki do dnia 1. IX. 1960 r., Hugo Steinhaus od dnia 1. IX. 1960 r.

6) Jury Nagród PTM: Przewodniczący — Prezes Zarządu Głównego PTM, członkowie — Karol Borsuk, Kazimierz Kuratowski, Edward Marczewski, Stanisław Mazur, Andrzej Mostowski, Władysław Orlicz.

3. Ilość członków zwyczajnych i nadzwyczajnych

W roku sprawozdawczym liczba członków PTM wzrosła o około 5%; na dzień 31 grudnia 1960 r. było 482 członków zwyczajnych oraz 12 członków nadzwyczajnych (zagranicznych), ogółem 494 członków.

Szczegółowe dane o stanie liczbowym w poszczególnych Oddziałach

Oddział	Stan na 31. XII. 59 r.	Stan na 31. XII. 60 r.
Gdański	46	48
Gliwicki	30	33
Krakowski	57	63
Lubelski	32	34
Łódzki	54	54
Poznański	45	43
Szczeciński	16	16
Toruński	25	26
Warszawski	102	108
Wrocławski	63	69
Razem	470	494

4. Działalność naukowa

Działalność naukowa, stanowiąca podstawową część całokształtu działalności Towarzystwa, ogniskuje się na posiedzeniach naukowych poszczególnych Oddziałów, na których wygłaszane są referaty naukowe. Tematem referatów są przeważnie własne osiągnięcia naukowe członków PTM, rzadziej referaty przekrojowe. Referaty wygłaszane są przez członków Oddziału, gości zaproszonych z innych Oddziałów i gości zagranicznych.

W większych Oddziałach posiedzenia naukowe odbywają się przeciętnie raz na tydzień (z wyjątkiem okresu ferii i przerw w wykładach na wyższych uczelniach), w mniejszych Oddziałach posiedzenia naukowe odbywają się przeciętnie co 2 tygodnie.

W roku 1960 ogółem odbyło się 199 posiedzeń, na których wygłoszono 241 referatów. Oznacza to zwiększenie, w porównaniu z analogicznymi liczbami z roku ubiegłego, liczby posiedzeń o 2 oraz liczby referatów o 13.

Wykaz posiedzeń naukowych i referatów

Oddział	Liczba posiedzeń	Liczba referatów	Przeciętna frekwencja
Gdański	13	16	17
Gliwicki	17	18	17
Krakowski	28	29	31
Lubelski	16	19	13
Łódzki	19	20	24
Poznański	24	30	13
Szczeciński	14	16	13
Toruński	12	17	22
Warszawski	27	37	15
Wrocławski	29	39	17
Razem	199	241	

Udział gości zagranicznych w posiedzeniach naukowych Oddziałów był stosunkowo duży: goście zagraniczni wygłosili około 20% ogólnej liczby referatów (por. pkt. 10 sprawozdania).

Rzeczą pomyślną w roku 1960 było ożywienie działalności naukowej w Oddziałach znajdujących się poza centrami uniwersyteckimi, w szczególności korzystną zmianę w roku 1960 zanotować należy w Oddziale Gdańskim (13 posiedzeń naukowych i 16 referatów wobec 7 posiedzeń i 7 referatów w roku 1959). Sprawie ożywienia działalności naukowej dobrze służy wymiana prelegentów pomiędzy Oddziałami. W niżej podanym zestawieniu, w kolumnie I podane są liczby odczytów wygłoszonych przez członków wskazanego Oddziału w innych ośrodkach naukowych; w kolumnie II podane są liczby referatów wygłoszonych przez zaproszonych prelegentów z innych Oddziałów.

Wymiana prelegentów

Oddział	I	II
Gdański	0	7
Gliwicki	1	7
Krakowski	10	6
Lubelski	7	4
Łódzki	11	4
Poznański	6	16
Szczeciński	1	12
Toruński	2	6
Warszawksi	28	4
Wrocławski	9	9
Razem	75	75

Ta dość znaczna wymiana referatów przekraczająca 30% wszystkich odczytów utrzymana była na poziomie 1959 r. Najwięcej prelegentów wysyła Oddział Warszawski, najwięcej prelegentów zaprosił Oddział Poznański i Oddział Szczeciński.

5. Nagrody naukowe

Wzorem lat ubiegłych PTM popierało działalność naukową w Polsce w dziedzinie matematyki przez przyznawanie nagród naukowych pracownikom nauki, młodym pracownikom nauki i studentom.

W dniu 9 grudnia 1960 r. Jury Nagród PTM przyznało nagrody PTM za rok 1960 po 5000 zł następującym osobom:

im. Stefana Banacha — Krzysztofowi Maurinowi,

im. Stefana Mazurkiewicza — Stanisławowi Knapowskiemu,

im. Stanisława Zaremby — Zdzisławowi Opialowi.

Zarząd Główny na posiedzeniu w dniu 9 grudnia 1960 r. przyznał trzy nagrody PTM dla młodych matematyków po 2000 zł: Andrzejowi Lelkowi, Markowi Kuczmie oraz Andrzejowi Białynickiemu-Biruli.

Zarząd Oddziału Toruńskiego zorganizował IV Konkurs PTM im. Józefa Marcinkiewicza na najlepszą studencką pracę matematyczną w roku 1959-60. Przyznano 4 nagrody następującym studentom: Hannie Patkowskiej z Warszawy zł 1000, Andrzejowi Jankowskiemu z Torunia zł 800, Kazimierzowi Głazkowi z Wrocławia zł 500 oraz Tadeuszowi Józefiakowi z Torunia zł 500.

Konkursy im. J. Marcinkiewicza zainicjowane przez Oddział Toruński jako impreza lokalna stały się na podstawie uchwały Walnego Zgromadzenia PTM imprezą krajową. Na nagrody stworzono oddzielny fundusz, na który prócz dotacji Zarządu Głównego PTM składają się nagrody ufundowane przez instytucje państwowe. Należy oczekiwać, że konkursy te staną się w przyszłości imprezą popularną i przyczynią się do wyszukiwania młodych talentów na ławach uniwersyteckich.

6. Prace PTM w dziedzinie szkolnictwa średniego

1. Zmiana programów nauczania matematyki w szkolnictwie średnim. Na czoło działalności społecznej PTM wysuwa się w roku sprawozdawczym akcja zmierzająca do sprecyzowania stanowiska matematyków polskich w sprawie reformy programów matematyki w szkole średniej. W okresie poprzednim PTM powołało do opracowania tych zadań Podkomisję do Spraw Reformy Programów i Metod Nauczania Matematyki pod przewodnictwem prof. W. Janowskiego. Podkomisja po okresie prac przygotowawczych rozpisała w styczniu 1960 r. ankietę w sprawie programów i metod nauczania matematyki w szkole średniej, rozsyłając ją do wszystkich samodzielnych i pomocniczych pracowników nauki oraz do nauczycieli matematyki. Wysłano 3500 ankiet, uzyskano 550 odpowiedzi. Opracowanie tych odpowiedzi zostało zakończone w połowie października 1960 r. Wyniki ankiety przesłano do Oddziałów PTM, Ministerstwa Oświaty, Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i innych instytucji. Zebrane materiały posłużą do opracowania ostatecznych wniosków, z jakimi PTM wystąpi na ogólnokrajowej konferencji poświęconej programom i metodom nauczania matematyki w szkołach średnich, która będzie zorganizowana przez PTM w r. 1961 przy współudziale Ministerstwa Oświaty. Akcja ta zbiega się z podjętą przez Rząd reformą szkoły podstawowej i średniej, co stwarza wyjątkowo dogodną sytuację nie tylko do opracowania projektów, ale również do wprowadzenia ich w życie. W pracy nad reformą programów nauczania matematyki w szkołach średnich PTM utrzymywało ścisły kontakt z Departamentem Programowym Ministerstwa Oświaty.

2. Wykłady i seminaria dla nauczycieli. Bezpośrednia działalność PTM na terenie szkoły średniej, to odczyty dla nauczycieli i młodzieży szkolnej, kierowanie międzyszkolnymi kołami matematycznymi dla uczniów, zorganizowanie i prowadzenie seminarium dla nauczycieli oraz Olimpiada Matematyczna.

Zorganizowano ogółem 15 odczytów dla nauczycieli, z czego większość w Gdańsku.

Odczyty dla nauczycieli

Oddział	Liczba odczytów	Frekwencja
Gdański	8	38
Gliwicki	2	20
Krakowski	1	brak danych
Łódzki	2	35
Toruński	2	69
Razem	15	

Prelegentami na tych odczytach byli: dr R. Bittner, mgr A. Czeredarek, zast. prof. A. Ehrenfeucht, prof. W. Janowski, prof. S. Jaśkowski, mgr M. Król, mgr H. Potocki, zast. prof. St. Rynduchowa, zast. prof. Wacław Sadowski, mgr J. Sołtysiak oraz prof. E. Tarnawski. Poruszano tematy naukowe oraz zagadnienia programowe i metodyczne.

Doc. L. Jeśmanowicz prowadził seminarium dla nauczycieli szkół średnich woj. bydgoskiego. Posiedzenia odbywały się raz na miesiąc. Przeciętna frekwencja wynosiła 20 osób. Tematyka: przekształcenia geometryczne w ujęciu syntetycznym, teoria Galois oraz przedyskutowanie projektu prof. St. Jaśkowskiego reformy programu nauczania matematyki w szkole średniej. Seminarium to należy uznać za jedną z najowocniejszych form współpracy z nauczycielstwem.

3. Praca wśród młodzieży. Trzy Oddziały organizowały w okresie sprawozdawczym odczyty dla młodzieży: Łódzki — 3 odczyty, Toruński — 8 oraz Szczeciński (brak danych). Tematyka: teoria prawdopodobieństwa, teoria zbiorów, niektóre pojęcia matematyczne (nieskończoność, całka), maszyny matematyczne, tematy historyczne.

Wymagającą dużego nakładu pracy, ale też efektywniejszą formą pracy z młodzieżą są działające od kilku lat międzyszkolne koła matematyczne. Kół takich w roku 1960 istniało 6 i prowadzone były przez Zarządy trzech Oddziałów: Gliwickiego, Toruńskiego i Warszawskiego.

Zajęcia na zebraniach kół uzupełniały i rozszerzały programy szkolne lub obejmowały tematy z wyższej matematyki (kombinatoryka, teoria

prawdopodobieństwa, metody numeryczne, maszyny matematyczne i ich programowanie i inne).

Międzyszkolne koła matematyczne

Oddział	Koła	Częstość zebrań	Frekwencja
Gliwicki	Katowice	raz na tydzień	35
Toruński	Toruń	11 zebrań	
	Bydgoszcz	6 zebrań	
	Grudziądz	5 zebrań	
	Włocławek	5 zebrań	
Warszawski	Warszawa	co dwa tygodnie	

4. Olimpiada Matematyczna. W roku 1960 Komitet Główny Olimpiady Matematycznej zakończył drugi i trzeci etap XI Olimpiady oraz pierwszy etap XII Olimpiady. Do finału XI Olimpiady dopuszczono 63 zawodników, 18 uzyskało dyplomy, a 10 wyróżnienia; 26 nauczycieli zwycięskich uczestników Olimpiady uzyskało nagrody pieniężne.

Do obecnie trwającej XII Olimpiady przystąpiło 739 uczniów.

7. Działalność popularyzatorska

Odczyty popularne o tematyce matematycznej były organizowane przez sześć Oddziałów.

Odczyty popularne

Oddział	Liczba odczytów	Frekwencja
Gdański	6	36
Gliwicki	5	55
Krakowski	1	brak danych
Szczeciński	3	53
Toruński	5	139
Warszawski	5	duża
Razem	25	

Ogółem odbyło się 25 odczytów (wobec 17 w roku ubiegłym). Poruszane były tematy współczesne: maszyny matematyczne i programowanie, rola maszyn elektronowych w teorii liczb, rola matematyki w organizacji i zarządzaniu, teoria prawdopodobieństwa i gry, a obok tego tematy z historii matematyki oraz dostępniejsze zagadnienia z geometrii nieeuklidesowej, topologii, analizy i statystyki.

Odczyty były wygłaszane przez następujących członków PTM: mgr H. Guścierała, zast. prof. St. Rynduchowa, mgr J. Sołtysiak, zast.

prof. A. Czarnota, prof. A. Bielecki, mgr A. Frylik, mgr A. Wakulicz, dr M. Kucharzewski, dr Z. Moszner, dr J. Albrycht, zast. prof. S. Kula, prof. J. Łoś, doc. L. Jeśmanowicz, prof. St. Jaśkowski, doc. L. Dubikajtis, dr J. Słomiński, dr W. Żakowski, doc. W. Szmielew, prof. W. Sadowski, prof. W. Sierpiński.

Doceniając znaczenie działalności popularyzacyjnej oraz zwiększające się zainteresowanie społeczeństwa matematyką, Walne Zgromadzenie PTM reaktywowało w maju 1960 r. Komisję Popularyzacji Matematyki pod przewodnictwem doc. L. Jeśmanowicza, której celem jest stworzyć plan działalności, zorganizować wymianę ciekawszych odczytów i udanych imprez popularyzatorskich oraz wykorzystać w większym stopniu niż dotychczas radio, telewizję i prasę a także podjąć planową działalność publicystyczną i wydawniczą.

8. Sprawozdanie z realizacji planu wydawniczego

W okresie sprawozdawczym ukazał się drukiem tom IV Prac Matematycznych (objętość 8,75 ark. wyd.). Odbyły się dwa posiedzenia Komitetu Redakcyjnego, w miesiącach marcu i grudniu, na których omówiono sprawy przyjęcia prac do druku oraz sprawy bieżące. Zaakceptowano przyjmowanie prac obcojęzycznych do druku w Pracach Matematycznych.

Oddano do druku w PWN tom V Prac Matematycznych obejmujący 14 prac i sprawozdania z posiedzeń Polskiego Towarzystwa Matematycznego za rok 1958/59 oraz przygotowano do druku tom VI Prac Matematycznych, obejmujący 14 prac oraz sprawozdania z posiedzeń Polskiego Towarzystwa Matematycznego za rok 1959/60.

W roku sprawozdawczym ukazały się dwa numery Wiadomości Matematycznych: tom III zeszyt 3 oraz tom IV zeszyt 1, o łącznej objętości 17,75 ark. wydawniczych. Odbyły się dwa posiedzenia Komitetu Redakcyjnego w miesiącach styczniu i czerwcu 1960 r., na których omówiono sprawy przyjęcia do druku prac do IV tomu Wiadomości Matematycznych.

Ponadto oddano do druku w PWN zeszyty 2 i 3 tomu IV Wiadomości Matematycznych obejmujące łącznie 16 artykułów, 7 recenzji książek oraz sprawozdania z działalności PTM i kroniki.

9. Biblioteki

PTM własnych bibliotek nie posiada. Uzyskiwane drogą wymiany czasopisma i książki przekazuje Działowi Wymiany Instytutu Matematycznego PAN i bibliotekom uniwersyteckim w tych ośrodkach matematycznych, które są słabiej zaopatrzone w literaturę naukową.

10. Współpraca z zagranicą

Przyjeżdżający do Polski matematycy zagraniczni biorą udział w naszych posiedzeniach naukowych, na których wygłaszają referaty.

Odczyty matematyków zagranicznych w r. 1960

Oddziały	Liczba referentów	Liczba odczytów
Krakowski	12	14
Łódzki	1	1
Poznański	8	8
Warszawski	20	21
Wrocławski	3	3
Razem	44	47

Prelegentami zagranicznymi byli głównie matematycy zaproszeni do Polski przez Instytut Matematyczny PAN. Tylko jeden z prelegentów był zaproszony do Polski przez PTM.

Zarząd Główny PTM zorganizował dla swoich członków wyjazd grupy złożonej z 18 osób (w tym 2 osoby towarzyszące) na II Kongres Matematyków Węgierskich w Budapeszcie w dniach od 22 do 31 sierpnia 1960 r.

Nasi delegaci wzięli udział w obradach, wygłaszając 16 komunikatów. Wobec szczupłości funduszów PTM koszty wyjazdu pokryli sami członkowie Towarzystwa; dwie osoby uzyskały od Zarządu Głównego zasiłki na częściowe pokrycie kosztów. Kilku uczestników uzyskało zasiłek z Instytutu Matematycznego PAN.

Wiceprezes PTM
(*Prof. dr Roman Sikorski*)